

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Ioan GHEORGHIȘOR**

**TÂRGU MUREȘ
2016**

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

POEZIA ILENEI MĂLĂNCIOIU

REZUMAT

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Ioan GHEORGHIȘOR**

**TÂRGU MUREȘ
2016**

CUPRINS

ARGUMENT	4
CAPITOLUL I: UN DEBUT REMARCABIL, O TRIADĂ EXPONENȚIALĂ	
A LIRICII FEMININE.....	9
I.1. Debutul fără complexe al Ilenei Mălăncioiu, într-un context relativ vitreg.....	9
I.2. Triada de mare valoare a poeziei feminine românești: Ana Blandiana- Ileana Mălăncioiu- Angela Marinescu.....	19
CAPITOLUL II: EXPERIENȚE INIȚIATICE	24
II.1. Scrieri despre inițiere. Întrebări și răspunsuri.....	24
II.2. Întâmplările din copilărie, generatoare de experiențe inițiatice.....	27
II.2.1. Capodopera venită dintr-o lume fără păpuși: <i>Pasărea tăiată</i>.....	27
II.2.2. Un fond arhetipal liric, dar nu și un peisaj monografic.....	31
II.3. Lirica suferinței din solidaritate cu necuvântătoarele.....	35
II.3.1. Sacralizarea suferinței. Influențe și apropieri tematice.....	35
II.3.2. O simbolistică a animalelor	46
II.4. <i>Exodul</i> spre un tărâm imaginar	52
II.4.1. Utopiile.....	52
II.4.2. O primă doză de livresc	60
II.5. Literatura vizionară. De la coșmaruri la revelații.....	63
II.5.1. Lumea de vise și fapte din preajma hotarului care unește, nu desparte.....	63
II.5.2. Parabolele. Din religie spre literatură	68
CAPITOLUL III: EROTICA MALADIVĂ ȘI ELEGIACĂ	75
III.1. Considerații teoretice	75
III.2. Un erotism maladiv și elegiac.....	77
III.2.1. Întotdeauna între Eros și Thanatos.....	77
III.2.2. Perechile stranii.....	83
III.2.3. Lumea păpușilor din cenușa de morți	101
CAPITOLUL IV: OBSESIA TĂRÂMULUI DE DINCOLO	110
IV.1. <i>Știința morții</i> sau <i>arta de a muri</i>. Teorii și teoreticieni	111
IV.2. Omul în fața morții. Atitudini lirice	117
IV.3. Ileana Mălăncioiu: ipostaze diverse în fața marelui final	119

IV.4. Somnul, anticamera rece a morții	134
CAPITOLUL V: SORA MEA DE DINCOLO: POEZIA	
LIMITEI BIOGRAFICE.....	138
V.1. O carte unică	138
V.2. Jurnalul de spital	141
V.3. Cronica unei morți refuzate	147
CAPITOLUL VI: POEZIA A COBORÂT ÎN STRADĂ.	
LIRICA ANTITOTALITARĂ A ILENEI MĂLĂNCIOIU.....	158
VI.1. Considerații preliminare.....	158
VI.2. Asumarea de riscuri majore. Dosar de receptare critică a poeziei cu tematică protestatară a Ilenei Mălăncioiu	162
VI.3. Muntele, simbolul inițierii prin suferință și al revoltei lăuntrice	172
VI.4. Poezia în definiiri memorabile. Un <i>Cântec</i> al Ilenei Mălăncioiu – artă poetică exemplară	178
CAPITOLUL VII: UN LOC PRIVILEGIAT ÎN CADRUL POEZIEI ROMÂNEȘTI.....	
POEZIEI ROMÂNEȘTI.....	183
VII.1. O evoluție lirică imprevizibilă	183
VII.2. Influențe mai mult sau mai puțin considerabile. Apropieri și delimitări.....	187
VII.3. Valențe stilistice. Transcrierea în <i>cheie alegorică</i> a sentimentelor și simplitatea formelor prozodice	192
VII.4. Nelipsitele <i>inedite</i> din antologii. Locul lor într-un perimetru liric bine conturat	199
CONCLUZII	203
BIBLIOGRAFIE	206

POEZIA ILENEI MĂLĂNCIOIU

Rezumat

Debutând după câțiva ani de la intrarea pe ușa din față, aproape triumfal, în literatura română a unor scriitori care vor deveni curând repere fundamentale ale liricii noastre – Nichita Stănescu, Marin Sorescu sau Ana Blandiana – poezia *Ilenei Mălăncioiu* a căpătat recunoașterea generală cu oarecare întârziere, chiar dacă primul ei volum (*Pasărea tăiată*, 1967) are și astăzi o proșpețime aparte și este considerat de o parte a criticii literare, dar și de majoritatea cititorilor de poezie, cea mai bună carte a scriitoarei.

Teza de doctorat de față a avut în obiectiv relevarea cu consecvență, apelând la un aparat critic vast, a *etapelor* pe care le-a parcurs poeta, în câteva decenii de activitate literară, toate subordonate, practic, unei teme căreia i-a fost mereu fidelă, *tema thanatică*. Aceste etape pot fi, în câteva rânduri, ordonate pe următorul traseu: de la o lirică inspirată de lumea copilăriei deloc văzute idilic, abundând, după expresia lui Al. Cistelean, în „reportaje de atrocități”¹, la un *erotism maladiv și elegiac*, detectabil în așa-numitul ei „roman de dragoste”; se ajunge apoi într-o etapă a creației care stă sub semnul *parabolelor explicite*, de esență religioasă ori livrescă, și al unei *literaturi vizionare*. În 1980, suferința se amplifică din motive familiale și generează o *carte a limitei*, intitulată *Sora mea de dincolo. Linia vieții* și, mai ales, *Urcarea muntelui* duc poezia Ilenei Mălăncioiu în zona *protestatarului*, a antitotalitarismului, a luptei fățișe cu cerberii comunismului cultural, alături de puținii poeți care au înfruntat, prin poezia lor, regimul ceaușist (Mircea Dinescu, Ana Blandiana, Dorin Tudoran).

Deși *eseurile și publicistica* creatoarei lui Ieronim nu fac obiectul acestui studiu, faptul că multe dintre interviurile și eseurile autoarei au o legătură solidă cu poezia ei ne-a determinat să includem în demersul nostru analitic și diverse trimiteri către acestea, să folosim, pentru interpretarea augmentată a aspectelor liricii autoarei, și anumite răspunsuri oferite de poetă în cărțile de interviuri.

Documentarea la care am recurs în vederea redactării prezentei tezei ne-a pus în față două situații care par relativ stranii: mai întâi că nu există niciun volum monografic dedicat Ilenei

¹ Al. Cistelean, „Bacovianismul anti-bacovian”, în vol. Ileana Mălăncioiu, *De anima*, coordonator: Ioan Es. Pop, Pitești, Editura Paralela 45, 2015, p. 193.

Mălăncioiu (dacă nu punem la socoteală pe cel omagial, apărut în 2015, la Editura Paralela 45 și intitulat *De anima*, acesta fiind, de fapt, o culegere de materiale de sau despre autoare – poezie și proză, interviuri, articole de critică literară etc.); mai apoi, multe dintre cărțile în care, antologic, este analizată opera poetică a unor autori români din generația poetei în discuție, nu o includ, din motive care îmi scapă oarecum, și pe Ileana Mălăncioiu. Nu e mai puțin adevărat însă că importanții noștri critici literari (într-o ordine oarecum aleatorie: Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Eugen Negrici, Ion Pop, Lucian Raicu, Ov. S. Crohmălniceanu, Ioan Negoîțescu, Gh. Grigurcu, Victor Felea, Al. Cistelean, Daniel Cristea-Enache, Iulian Boldea, Paul Cernat, Georgeta Horodincă, Dan Cristea, Mircea Scarlat, Alex. Ștefănescu, Marian Popa etc.) au comentat sau au prefațat poezia autoarei *Păsării tăiate*. Desigur, opiniile lor nu au putut fi ocolite în această lucrare.

Din punct de vedere **metodologic**, principalul argument al opțiunii noastre pentru această temă a fost *conștiința valorii* deosebite a liricii Ilenei Mălăncioiu în contextul literaturii române contemporane. În al doilea rând, inexistența, pe piață, a unui *volum monografic* dedicat poetei, ne-ar putea oferi prilejul ca, într-un viitor apropiat, să încercăm editarea unei cărți despre Ileana Mălăncioiu, având la bază teza de față. Pe parcursul lucrării, am apelat la *paralela literară*, situând lirica poetei supuse analizei în contextul literar corespunzător, în vecinătatea altor autori, ale căror opere prezintă similitudini tematice cu a sa (de exemplu, în perioada debutului, Nicolae Labiș sau Serghei Esenin, iar în etapa literaturii protestatare, Mircea Dinescu și Ana Blandiana).

Literatura experiențelor inițiatice, poezia erotică sau cea cu *tematică thanatică* ne-au oferit prilejul unei examinări sintetice a unor lucrări esențiale în domeniu, aparținând unor autori consacrați din țară și din afara ei (Mircea Eliade, Ion Biberi, Irina Petraș, Sebastian Stănculescu, Ștefan Dorondel, Mihaela Ursa, Georges Bataille, Sigmund Freud, Jose Ortega y Gasset, Simone de Beauvoir, Pascal Quinard, Elisabeth Haich etc.), insistând pe punctele de convergență cu lirica Ilenei Mălăncioiu.

Am focalizat analiza poeziei feminine românești a *Generației '60* pe prezentarea rezumativă a liricii celor mai importante reprezentante ale acesteia, Ana Blandiana și Angela Marinescu, a căror poezie se află în același perimetru al curentului neomodernist, ca și opera celeilalte mari poete a perioadei, Ileana Mălăncioiu, care face obiectul acestui amplu studiu. Universul poetic, generat cu mărinimie de imaginarul liric al celor trei poete, se diferențiază

radical, mai ales în ceea ce privește limbajul poetic, dar nu și în ceea ce privește contextul axiologic, al performanței literare dobândite, unde se constată o relativă apropiere a lor.

Pe parcursul demersului nostru analitic am ținut cont de opiniile multor critici literari sau scriitori cu care am fost sau nu de acord. Prin citarea unor fragmente din studiile lor referitoare la Ileana Mălăncioiu, pentru a ilustra sau a dezvolta anumite idei din teză, am intenționat să oferim o imagine cât mai complexă și mai completă – desigur, fără ambiția exhaustivității – a modului în care a fost receptată poezia acesteia de-a lungul a aproape 50 de ani.

În anumite secțiuni ale tezei am ilustrat observațiile referitoare la opera poetică a Ilenei Mălăncioiu cu reproducerea, integral sau fragmentar, a unor poeme din volumele acesteia. Prin citarea unui număr relativ mare de versuri am urmărit și *estetizarea* ideilor și a comentariilor, precum și evitarea unui exces de teoretizare și de ariditate.

Teza de doctorat este structurată pe șapte capitole, precedate de un *Argument*. Ea se încheie cu secțiunile care reunesc *Concluziile* și *Bibliografia*, aceasta din urmă incluzând opere primare, scrieri teoretice și de critică literară. Încheiem aceste aprecieri preliminare cu speranța că studiul nostru, elaborat de-a lungul a câțiva ani de cercetare și de trudă continuă, constituie o abordare obiectivă, documentată a operei uneia dintre cele mai importante reprezentante ale literaturii române contemporane.

STRUCTURA TEZEI

În *capitolul I* al tezei, intitulat *Un debut remarcabil, o triadă exponențială a liricii feminine*, am relevat contextul în care s-a produs debutul editorial al poetei Ileana Mălăncioiu, în anul 1967, cu *Pasărea tăiată* (istoria acestui debut este relatată după o scurtă prezentare a intrării poetei pe scena liricii românești, în 1965, cu un grupaj de poeme, publicate în revista *Luceafărul*).

Apărând în literatura română într-un context pe care l-am definit ca fiind relativ vitreg, din cauza faptului că *Generația 60* îi include, cu prioritate, pe marii poeți Nichita Stănescu și Marin Sorescu, iar, dintre poete, pe Ana Blandiana. Niciodată poezia românească nu a fost, la nivel de vârf, atât de prolifică precum în deceniul al șaptelea al secolului trecut. Poate și de aceea, volumul *Pasărea tăiată* nu a avut parte de o primire cum ar fi meritat, nici din partea criticii, nici din cea a publicului cititor. Opiniile despre debutul Ilenei Mălăncioiu, consemnate în acest capitol, aparțin lui Nicolae Manolescu (în special), Daniel Cristea-Enache, Gh. Grigurcu, Al. Cistelecă, Ion Pop, Eugen Simion, dar am reprodus și relatări ale poetei pe această temă.

Eugen Negrici observă că, chiar de la debutul editorial, „era evidentă posibilitatea poetei de a da realului palpabil reflexe de irealitate. Calea era adâncirea realismului crud al observației, mai precis, cruzimea realismului reprezentării care, prin insistență și pregnanță, reverberează de la sine – cum o fac destule picturi – o suprarealitate halucinantă.”² Ion Pop consideră și el că Ileana Mălăncioiu, încă de la debut, „promite să devină o poetă a realităților elementare, surprinse în câteva situații tipice pentru omul aflat în directă comunicare cu *tainele* universului.”³ Gh. Grigurcu e de părere că opera tinerei poete nu e „satisfăcută de bucolic ca de o experiență autonomă”, dimpotrivă, ea „manifestă un dramatism acut, o ardoare a nimicirii și-a autonimicirii.”⁴

Un rol important l-a avut, chiar dacă a survenit mai târziu, odată cu al doilea volum al Ilenei Mălăncioiu, *Către Ieronim* (1970), tableta *Salut la un tânăr poet*, aparținând lui Eugen Jebeleanu. Poetul Hiroshimei crede că, „printr-o tehnică artistică în aparență simplă”, poeta sugerează sensuri și dezvăluie „adâncurile” și „miezul unor fenomene tulburătoare”⁵.

Există și opinii cu conotații politice – demne de luat în seamă, în contextul în care s-a desfășurat debutul Ilenei Mălăncioiu: nefăcând vreun compromis cu regimul totalitarist, poeta nu a fost inclusă în manualele școlare sau în antologii de poezie patriotică (de fapt, nici nu a scris versuri patriotice!) și a intrat, și din acest motiv, într-un relativ con de umbră.

Al doilea subcapitol al primei secțiuni a lucrării noastre își propune să evidențieze locul Ilenei Mălăncioiu într-o triadă a poeziei feminine a *Generației 60*, triadă formată din Ana Blandiana, Angela Marinescu și Ileana Mălăncioiu. Cele trei autoare s-au născut și au debutat relativ în aceeași perioadă. Poete exponențiale ale literaturii neomoderniste, ele sunt unite, în afara contextelor biologic și al debutului, doar de faptul că au dus literatura feminină românească pe teritoriul reflexivității, al relației dintre existență și nonexistență, dintre dragoste și moarte (până în anii 60, poezia feminină a fost definită, în mare, de tema erotică).

Ana Blandiana, cea mai cunoscută publicului cititor dintre cele trei și datorită poeziei patriotice și literaturii pentru copii pe care le-a scris și, implicit, datorită includerii acesteia în manualele școlare ori în antologii de poezie patriotică și revoluționară, a dezvoltat o lirică în care *temele candorii* sunt prioritare, acestea fiind, „în fond, teme erotice”⁶ (Al. Cistelean). Lirica sa,

² Eugen Negrici, *Introducere în poezia contemporană*, București, Cartea Românească, 1985, p. 133.

³ Ion Pop, *Pagini transparente. Lecturi din poezia română contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997, p. 130.

⁴ Gh. Grigurcu, *Teritoriu liric*, București, Editura Eminescu, 1972, p. 260.

⁵ Eugen Jebeleanu, „Salut la un tânăr poet”, în vol. Ileana Mălăncioiu, *De anima*, Pitești, Editura Paralela 45, 2015, p. 126.

⁶ Al. Cistelean, *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea Românească, 1978, p. 144.

de sorginte blagiană, este una de atitudine, ce are o prospețime adolescentină și un aer de inocență studiată. Gh. Grigurcu apreciază la Ana Blandiana latura patriotică a poeziei acesteia și faptul că poeta a cultivat valorile tradiționale, „mioritice”⁷. Iulian Boldea consideră, în monografia dedicată Anei Blandiana, că tema predilectă a autoarei este cea „a bucolicului”, dar „un bucolism cu totul aparte”, ea având „certe dispoziții auto-reflexive”⁸. *Natura duală* a poetei ardelenene e formată din trup și suflet, real și imaginar. Versurile sale sunt, crede N. Nițescu, „mici cugetări versificate inteligent”⁹: „Sunt/ asemenea/ nisipului clepsidrei/ care/ poate fi timp/ numai/ în cădere”.

Angela Marinescu este o poetă reținută în expresie, ce scrie versuri în care se amestecă sinceritatea cu decența și care amintesc de Poe și de Ion Barbu. Nicolae Manolescu nu constată, la poată, vreo evoluție tematică evidentă, dar Victor Felea e de altă părere, căci observă la Angela Marinescu „o evidentă maturizare spirituală”, ceea ce înseamnă „un proces de radicalizare lăuntrică”¹⁰. Poezia acesteia este cerebrală, rece, simbolul central fiind *creierul*. Ea nu crede în feminitatea poeziei. Gh. Grigurcu o include în grupul „expresioniștilor genuini”¹¹.

Mizând pe ironie și pe autoironie, pe livresc și pe intertextualitate, Angela Marinescu preferă întunericul și invocă „sângele cuvintelor”, nu pe cel dinlăuntrul nostru, poemele sale neavând nimic feminin, nimic idilic, într-un spațiu masculinizat, bacovian. Nicolae Manolescu crede însă că versurile scrise de poetă în anii 2000 sunt „uneori ireproductibile”, „de necitit”¹². Cultivând motive precum sângele, moartea și sexul, Angela Marinescu a ajuns totuși o poetă importantă a literaturii noastre.

Ileana Mălăncioiu se află la mijlocul acestei *triade*, în care limbajul poetic e definitoriu pentru fiecare dintre poete. Autoarea lui Ieronim apelează, pentru a descoperi tainele realității, la *forța cuvintelor* din ritualuri magice și din simplitatea filonului folcloric autohton, spre deosebire de Ana Blandiana, al cărei cuvânt stă sub zodia romantismului, și de Angela Marinescu, care fuge de feminitate și de idilic.

Capitolul II este dedicat **experiențelor inițiatice** de care Ileana Mălăncioiu a avut parte încă din copilărie. Un scurt subcapitol se referă la câteva *scrieri despre inițiere* și încearcă să ofere succinte lămuriri despre aceasta ale unor autori consacrați: Sebastian Stănculescu, autorul cărții

⁷ Gh. Grigurcu, *Poezia română contemporană*, vol. I, Iași, Editura „Convorbiri literare”, 2000, p. 121-122.

⁸ Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei românești (Perspective analitice)*, Brașov, AULA, 2005, p. 534

⁹ M. Nițescu, *Poeți contemporani. Sinteze critice*, București, Editura Cartea Românească, p. 174.

¹⁰ Victor Felea, *Aspecte ale poeziei de azi*, II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 173

¹¹ Gh. Grigurcu, *Existența poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1986, p. 256.

¹² N. Manolescu, „Blindaj cu figuri”, *România literară*, nr.7/ 2016, p. 9.

Ce este și ce nu este inițierea, Elisabeth Haich, care a creat un roman oarecum autobiografic, intitulat *Inițierea*, și marele filozof român Mircea Eliade, care a dezvoltat tema în discuție într-o cunoscută carte ce poartă titlul *Arta de a muri*.

Primul autor amintit ajunge la concluzia că inițierea aparține, de drept, sfinților, măștrilor sau învățătorilor spirituali, căci aceștia au dus „vieți de excepție, fiind modele pentru cei din jur”¹³ și fiind extrem de modești.

Cartea Elisabetei Haich include două povești de viață ale uneia și aceleiași persoane, dar care au trăit în epoci diferite și în lumi diferite. Ambele au însă ca țel principal relevarea misterelor existențiale: al inițierii erotice, al celei artistice și spirituale și al aceleia în studiul limbilor străine. Eșecul inițierii erotice se produce din cauza egoismului bărbatului. Inițierea thanatică cunoaște, în romanul Elisabetei Haich, două etape: una este legată de copilăria eroinei, când aceasta se gândește la sinucidere, și o alta de maturitatea femeii, când ea nu crede în lumea de dincolo, motivul fiind efemeritatea iubirii dintre bărbat și femeie. Concluzia cărții este că *sinele* este unica realitate și că subiectul inițierii în tainele acestuia ajunge la o deplină înțelegere a propriei identități doar iubind în aceeași măsură totul și pe toți, „conștient că este una cu ei”.

Asocierea morții cu inițierea justifică importanța *riturilor de trecere* în toate culturile, de aceea Mircea Eliade consideră că „miracolul morții nu constă în ceea ce sfârșește ea, ci în ceea ce începe”, pe pământ, mortul trăind deja „un început de imortalitate”¹⁴. Filozoful analizează și o forță aparte de inițiere- cea *orfică*- în care, în care omul se purifică de elementul titanice, rău, rămânând cu cel dionisiac, divin și bun.

Partea a doua a capitolului în discuție poartă titlul *Întâmplările din copilărie, generatoare de experiențe inițiatice* și este dedicat, în prima secțiune, analizei capodoperei poetei, poemul *Pasărea tăiată*, compus în prima perioadă de creație a Ilenei Mălăncioiu, în contextul definirii universului copilăriei, unul fără păpuși, dar și fără cărți, nicidecum unul bucolic și nici unul receptat monografic. Un fond arhetipal liric, deloc idilic, diferit de acelea create de alți sciitori (George Coșbuc, Ion Creangă, Ionel Teodoreanu sau Octavian Goga). Amintirile din copilăria petrecută la țară, în Godeniul natal, nu sunt pitorești, sunt de un dramatism auster și dau naștere unor experiențe inițiatice, generate, de exemplu, de colindatul prin împrejurimile satului, alături

12 Sebastian Stănculescu, *Ce este și ce nu este inițierea*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2015, <http://sebastianstanculescu.ro/aparitie-editoriala-ce-este-si-ce-nu-este-initierea-sebastian-stanculescu/> (accesat la data de 19.10.2015).

¹⁴ Mircea Eliade, *Arta de a muri*, Iași, Editura Moldova, 1993, p. 206.

de băieții de seama ei. „Reportajele de atrocități”, cum le numește Al. Citelecan, sunt marcate de o cruzime greu de înțeles, pentru că poemele aparțin unei fete ce ar trebui să dezvăluie o senzualitate specifică vârstei. Într-o natură plină de pericole, tânăra poetă „caută cuiburi cu băieții prin scorburii” și are tendințe protectoare.

Poemul *Pasărea tăiată* are o structură parabolică și descrie o experiență inițiativă esențială pentru om: aceea a intrării pe tărâmul morții. Inserția thanaticului în elementul viu induce ideea că viața este tot timpul în apropierea morții. Relatând un aspect banal dintr-o gospodărie țărănească – tăierea unei păsări de curte – fata, care nu trebuie să privească tristul spectacol, încalcă interdicția și încearcă să-i prelungească zburătoarei viața cu o clipă, oferindu-i pentru aceasta trupul său. Diferența față de poemul lui Nicolae Labiș, *Moartea căprioarei*, este că, pentru eroina din poezia în discuție, contează doar suferința păsării, în vreme ce copilul din vesurile autorului *Primelor iubiri* acceptă, până la urmă, actul de braconaj al tatălui său, pentru a-și salva familia de la foamete. În poemul Ilenei Mălăncioiu, copila practică, inconștient, un ritual al inițierii în taina morții.

Deși Ileana Mălăncioiu nu are intenții monografice, în poezia ei apar totuși și câteva figuri interesante din lumea satului său („Gheorghe cu roata”, „Ion nebunul”, bunica făcând dulceață de trandafiri) și întâlnim secvențe tipice universului rural (nunta privită „printre uluci”, potcovarul bătrân pregătind boii familiei pentru drum, vitele ducând carul cu saci la „moara dintre munți”, jocul „de-a baba oarba”).

Subcapitolul care analizează lirica unei suferințe sacralizate, născute din solidaritatea cu necuvântătoarele, a fost conceput în relație cu alte opere, pe aceeași temă, poezia Ilenei Mălăncioiu prezentând apropieri tematice sau fiind, pe alocuri, chiar influențată de creațiile unor poeți precum Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Nicolae Labiș, dar, mai ales, Serghei Esenin, pentru poezia căruia autoarea română a nutrit o preferință recunoscută.

Analiza poemului *Boul jupuit* ne-a dat prilejul să relevăm influențele naturaliste și expresioniste din opera poetei. Nașterea unui pui de cerb de către o ciută tânără, descrisă într-un alt poem, se înscrie în aceeași serie de opere influențate de curentele literare anintite. Gușterii din poezia *Cosașii*, furnicile, melcul sunt alte vietăți întâlnite în poeme, într-un registru al toleranței specifice omului crescut la țară, în proximitatea acestora.

Poezia Ilenei Mălăncioiu dezvoltă și o *simbolică a animalelor și a păsărilor*. Pisica, cucul, calul alb, iepurele, vulturul, fluturele, cioica și păianjenul sunt reprezentări ale unor stări și

sentimente umane (de exemplu, cucul este simbolul singurătății, dar și al fragilității mereu amenințate să dispară din lume, iar pasărea numită cioica ori păianjenul vestesc o moarte iminentă).

O subdiviziune a tezei prezintă *lumea păsărilor* din poezia Ilenei Mălăncioiu, pentru care poeta a avut, de la începutul carierei, o atracție aparte. *Pasărea victimă* din poemul titular al primului ei volum, *Pasărea tăiată*; *pasărea cântătoare* („puii din scorburi”); *pasărea prevestitoare de moarte* („cioica”); *pasărea singulară* („cucul”); *păsările neajutorate* (din poemul *Puii din scorburi*) sunt incluse într-un inventar al unei unități văzute în diversitatea ei.

Subcapitolul „*Exodul*” spre un tărâm imaginar analizează volumul *Ardere de tot* (1976), în care *utopiile* create de poetă, cum ar fi cea a supraviețuirii cataclismului morții sau aceea a trecerii fără opreliștii dintr-un tărâm în celălalt, sunt ilustrate cu versuri din poeme care, cum spune Eugen Negrici, sunt pline „de umbre și proiecții onirice”¹⁵. Influențele bacoviene sunt puternice, în acest volum, iar dragostea – și ea o utopie – e neîmplinită și trebuie smulsă de sub puterea morților. Orfică nu e doar dorința poetei de a se salva prin cântec, ci și încercarea de a-și salva iubirea.

Ardere de tot aduce și o primă doză de *livresc* în opera poetei. Întâlnim aici personaje sau referințe din *Vechiul Testament* (Ioan Botezătorul, Salomeea, Irod), din istoria patriei (Alexandru Lăpușneanu și Doamna Ruxandra), dar și din literatura universală (Hamlet).

Subcapitolul *Literatura vizionară*, în care este analizat volumul *Peste zona interzisă* (1979), „cel mai livresc volum al poetei”¹⁶, cum îl definește Nicolae Manolescu, face referiri la *hotarul* care unește, nu desparte cele două lumi. Viața privită „de dincolo”, spune Eugen Negrici, face ca „natura pământescă” să fie „o amintire a celeilalte”¹⁷, lumea creată de Ileana Mălăncioiu fiind o reprezentare alegorică a celei reale. Visele sunt deseori coșmaruri, alteori, revelații pentru o poetă care a revenit la formula inițială, în care falsă narațiune e atât de amăgitoare, fiindcă finalul poemelor este alegoric.

Parabolele poetei vin din religie și ajung în literatură; acest aspect este evidențiat într-un subcapitol al tezei, în care am urmărit modul în care, așa cum observă N. Manolescu, se produce

¹⁵Eugen Negrici, *Sistematica poeziei*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1998, p. 144.

¹⁶N. Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, Brașov, AULA, 2001, p.199.

¹⁷Eugen Negrici, *Introducere în poezia contemporană*, București, Cartea Românească, 1985, 149.

identificarea eului liric cu personaje din Biblie (Isus cel din grădina Ghetsimani, Daniel), din literatură sau chiar din filozofie (Ahab, Cenușăreasa, Hamlet, Yorick, Socrate).

Capitolul III al tezei este intitulat *Erotica maladivă și elegiacă* și este introdus de câteva *considerații teoretice* despre iubire și despre relația dintre dragoste și moarte. Acestea aparțin unor analiști de frunte ai fenomenului: Ion Biberi, G. Bataille, P. Quignard, Simone de Beauvoir, Jose Ortega Y Gasset, S. Freud, Mihaela Ursa. Opiniile lor sprijină demersul critic din capitoulul respectiv, în care poezia Ilenei Mălăncioiu apare ca fiind legată de moarte, căci cele două nu se neagă, ci dimpotrivă, se condiționează reciproc.

Nu întâmplător, subcapitolul cu care am început analiza literaturii erotice a Ilenei Mălăncioiu se intitulează *Întotdeauna între Eros și Thanatos*. În această secțiune a lucrării am inclus, desigur, „romanul de iubire” al poetei, compus din trei cărți apărute consecutiv: *Către Ieronim* (1970), *Inima reginei* (1971) și *Crini pentru domnișoara mireasă* (1973). „Erosul se dezlănțuie și triumfă chiar în imperiul morții”, dar și „eșuează din prea multă iubire”¹⁸, observă Valeriu Cristea, laolaltă cu aproape toți comentatorii operei poetei. „Iubirea și moartea sunt teme care se contaminatează reciproc, în tradiție romantică”¹⁹, e de părere Iulian Boldea, observația venind în prelungirea ideii lui G. Bataille, conform căreia satisfacția și oroarea coincid. Ambiguitatea Eros- Thanatos nu este doar de origine romantică, ci și folclorică: înmormântarea văzută ca o nuntă e din *Miorița*.

Erosul suferă, în poezia Ilenei Mălăncioiu, anumite *metamorfoze* și se spiritualizează. De fapt, e de părere N. Manolescu, poeta nu a scris niciodată „o poezie erotică în înțelesul comun”²⁰, iar sentimentul erotic e „o acoladă utopică, o tentație a desăvârșirii prin eros”²¹, completează Iulian Boldea. Poeziile ei sunt „doar pe jumătate erotice” și de un „transsexism ingenuu”²², spune Gh. Grigurcu. Se instalează, la un moment dat, un „eros feciorelnic”²³ (N. Manolescu), un sentiment fratern: „Că nu te pot iubi ca pe un frate/ Și nu mă poți iubi ca pe o fată”, nefiind „frați de mamă sau de tată”. Volumul *Către Ieronim* oferă imaginea a doi îndrăgostiți ce se aseamănă ca doi frați, dar care sunt despărțiți tocmai în virtutea asemănării dintre aceștia.

¹⁸ Valeriu Cristea, *Domeniul criticii*, București, Cartea Românească, 1975, p. 130.

¹⁹ Iulian Boldea, *Istoria didactică a poeziei românești (perspective analitice)*, Brașov, AULA, 2005, p. 577.

²⁰ N. Manolescu, op. cit., p. 197.

²¹ Iulian Boldea, *De la modernism la postmodernism*, Colecția STUDII, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011, p. 163.

²² Gh. Grigurcu, *Existența poeziei*, București, Cartea Românească, 1986, p. 262.

²³ N. Manolescu, op. cit., p. 197.

Subcapitolul *Perechile stranii* își propune să prezinte cuplurile Ieronim – Ierodesa și regina moartă – fata îndrăgostită. Poeta relaționează cu un mort cu trei degete, cu un zmeu sau cu un urs. Pasiunea pentru fantome este evidentă în poezia erotică. Această secțiune include și o analiză a poemului de tip inițiativ *Ursul*, în care poeta dezvoltă mitul Zburătorului într-un mod original și în care este relevată forța iubirii, care învinge frica de a fi rănită a femeii, trecând plăcerea dincolo de durere.

Tot în acest subcapitol este definit statutul lui *Ieronim*, protagonistul „romanului de dragoste”: un Zburător sau eroul eminescian (botezat de poet Călin); un luceafăr transparent, angelizat; o himeră, un strigoi; un fel de Osiris, dar poate fi definit și ca fiind un prototip ideal, un mort-viu, un personaj emblematic sau, după Eugen Negrici, „un jind al morții”²⁴. Lui Ieronim cel „cu oasele frânte” i se dă să bea „sânge de urs”, spre a se întrema, dar acesta refuză. Ieronim apare alături de „nevestele de văzduh”, cum le numește Dimitrie Cantemir, într-o parte dintre poemele care dezvoltă motivul popular al ielelor, poeme care includ în substanța lor și așa-numitul *complex al nimfei*, al himerei care se naște sub privirile bărbatului.

În analiza volumului *Inima reginei*, care este format aproape integral din poezii erotice, îl întâlnim pe Natanael (fostul Ieronim). Poemele analizate – *Scara*, *Scara neagră* – dar și altele, se articulează din elemente romantice (nimfe, veșted, țârm, pian, stâlpi negri, vrăji etc.).

Volumul *Crini pentru domnișoara mireasă* (1973) aduce în fața cititorului o lume „cu păpuși din cenușă de morți”, în care mirele, mireasa, nuntașii sunt fără viață. Păpușile sunt imitații ale oamenilor aflați sub magia destinului. Nunta „pare a aparține, în același timp, vieții și morții”²⁵, constată Eugen Negrici, căci peste ceremonialul nupțial se suprapune cel funerar. Titlul cărții în discuție conține o metaforă ce pune alături *mireasa*, care reprezintă iubirea, ca sentiment uman, și, ca principiu, *viața*, și *crinul*, care este floarea morții.

Concepută ca o inițiere, poezia erotică a Ilenei Mălăncioiu este romantic-naturalistă și elegiacă prin eminescianul „dor de moarte”, iar universul ei maladiv este compus după modelul bacovian. Așa-zisul „roman” al poetei, crede Mircea Iorgulescu, „este, de fapt, o celebrare a iubirii”.

Capitolul IV se intitulează *Obsesia tărâmului de dincolo* și are în obiectiv literatura de inspirație thanatică a Ilenei Mălăncioiu. Având un dezvoltat sentiment al morții, poeta socotea

²⁴ E. Negrici, op. cit., p. 134.

²⁵ Ibidem, p. 140.

moartea ca fiind răul absolut, iar viața „valoarea supremă”. „Moartea psihică” o obseda cel mai tare pe poetă, prin aceasta înțelegând că omul poate să moară când încă mai trăiește.

Subcapitolul „*Știința morții sau arta de a muri. Teorii și teoreticieni*” aduce în prim-plan opinii despre inițierea thanatică și despre moarte, în general, cu incursiuni în istoria lumii ale unor autori consacrați, precum Mircea Eliade, Ion Biberi, Irina Petraș, Ștefan Dorondel etc.

În secțiunea următoare, intitulată „Omul în fața morții. Atitudini lirice” am sintetizat, exemplificând, în general, cu versuri din opera unor poeți români (Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, George Coșbuc, Lucian Blaga) sau din literatura populară (*Miorița*) cum a fost percepută trecerea în lumea de dincolo.

Un alt subcapitol al tezei are ca obiectiv evidențierea diverselor „*ipostaze în fața marelui final*” în care se află Ileana Mălăncioiu în poezia ei de inspirație thanatică. Aceasta știe că finalul e inevitabil, iar frica de moarte este și ea inevitabilă. Stingerea totală nu e pe placul poetei, căci sufletul „trebuie să poată fi atins” după ce s-a „desprins de trup”, semănând cu o „adiere nespus de ușoară”. Eugen Negrici observa că viața e privită „dinspre lumea de dincolo, fiind o amintire a celeilalte”²⁶. Imaginea înmormântării, precum la Alexandru Macedonski odinioară, e una dătătoare de coșmar la Ileana Mălăncioiu. O altă ipostază a morții este aceea de tip arghezian, dar prezentată într-o manieră soresciană, prin care moartea este prezentată sub forma unei partenere într-un joc. Cu aceasta se poate încheia „un pact”, iar păcălirea morții, care te caută de când te naști, e o formă a jocului cu moartea arghezian.

Multe poeme de inspirație thanatică sunt marcate de un livresc de esență biblică, cu personaje precum Isus, Pilat din Pont sau Irod, iar între viață și moarte este un „deșert”, un hotar între cele două lumi, unde se împușcă „albul cal de drum” cu care vii din viață spre moarte. Peste hotar zboară *cioica*, pasărea morții.

Ileana Mălăncioiu este, după Adrian Popescu, o „Antigonă contemporană”, care percepe thanaticul ca pe o „familiarizare treptată cu un dincolo, de unde nu lipsește lumea de aici”²⁷. Senzația de victorie asupra morții și acea „consubstanțialitate a vieții și a morții”²⁸, de care vorbește Eugen Negrici, va fi resimțită de poetă în unele poeme. Ea nu suportă ideea unui „cimitir vesel”,

²⁶ Ibidem, p. 149.

²⁷ Adrian Popescu, „O Antigonă contemporană”, *Steaua*, nr. 11-12, 1997, p. 37.

²⁸ Eugen Negrici, op. cit., p. 140.

precum cel de la Săpânța, și nici nu e convinsă de eficiența ritualurilor funerare, a unor obiceiuri pe care le respinge, câtă vreme trăiește sub semnul chemării obsesive a unui tărâm straniu.

O secțiune a capitolului IV abordează *motivul somnului*, starea de repaus a organismului uman fiind percepută ca o anticameră rece a morții, prin raportare la somnul blagian.

Capitolul V își propune să analizeze *in extenso* volumul *Sora mea de dincolo*, cartea limitei biografice. Cea mai mică dintre surorile poetei (Dorina) s-a stins la „vârsta cristică”, la „treizeci și trei de ani neîmpliniți”. Capitolul este împărțit în trei subcapitole: primul, intitulat *O carte unică*, prezintă volumul în discuție prin prisma originalității lui, căci o echivalență nu se poate stabili, practic, decât cu *Elegie pentru floarea secerată*, în care poetul Eugen Jebeleanu deplânge, în frumoase versuri, soarta soției sale, dispărute prematur.

În partea a doua a analizei, „am răsfoit” un *jurnal de spital*, în care e prezentată evoluția bolii tinerei femei, dar și momente din viața acesteia, într-o desfășurare dramatică. Următorul subcapitol al secțiunii, intitulat *Cronica unei morți refuzate*, relatează secvențe de la înmormântare și de după aceasta, în cele patruzeci de zile până la următoarea mare pomană, când are loc desprinderea definitivă a sufletului de trup. Capitolul mai include considerații teoretice despre „apa morților”, care au la bază cartea lui Ștefan Dorondel, *Moartea și apa*.

Capitolul VI se intitulează „*Poezia a coborât în stradă*”. *Literatura antitotalitară a Ilenei Mălăncioiu* și este divizat în patru subcapitole. În prima parte a acestui capitol am realizat o incursiune în literatura protestatară românească. Exemplificarea îi include pe reprezentanții de frunte ai temei: Ana Blandiana, Dorin Tudoran și Mircea Dinescu, ultimul fiind definit ca simbol al dizidenței literare românești.

Asumându-și riscuri majore, Ileana Mălăncioiu a creat o poezie cu un mesaj antitotalitar foarte transparent. Volumul *Urcarea muntelui*, apărut în 1985 și apoi, într-o formă completă, care include și poemele eliminate de cenzura comunistă în ediția princeps, în 1992. Considerat de autoarea lui „un fel de punte de legătură” între *Sora mea de dincolo* și *Urcarea muntelui*, volumul *Linia vieții* a fost, într-un fel, cartea care a anunțat versurile cu un conținut atât de profund anticomunist și anticeaușist. Dosarul de receptare critică a poeziei protestatate a Ilenei Mălăncioiu include opinii ale multor critici literari: Nicolae Manolescu, Paul Cernat, Laurențiu Ulici, Daniel Cristea-Enache, Al. Călinescu, Gh. Grigurcu, Alex Ștefănescu și alții. Aceștia s-au exprimat, fie în momentele apariției cărților cu mesaj antitotalitar, fie ulterior, în termeni elogioși, despre *Urcarea muntelui*, dar și despre *Linia vieții*.

Subcapitolul *Muntele, simbolul inițierii prin suferință și al revoltei lăuntrice* are ca scop relevarea felului în care muntele a fost perceput de poetă. După ce a apărut, sporadic, și în volumele anterioare cărții în care acesta apare chiar în titlu, muntele se constituie acum ca o „zonă interzisă”, închis cu sârmă ghimpată. Percepția plină de revoltă a autoarei este legată și de un indice spațial – Peleșul și, de fapt, întreaga zonă a complexului muzeal de la Sinaia, ce fusese închisă de dictatorul Nicolae Ceaușescu în folosul familiei prezidențiale.

Urcarea muntelui solicită un efort sisific, căci speranțele oamenilor din această țară veneau și se duceau cu fiecare nouă primăvară. Versurile „sunt apropiate de «socialele bacoviene», întoarse la «parodia speranței»”²⁹ (N. Manolescu). Ion Pop consideră muntele „semnul ascensiunii uraniene, al contingentei cu absolutul”, în opoziție cu lumea de jos, marcată de „o convenție conformistă”³⁰. Muntele simbolizează, e de părere criticul mai sus numit, „forța și demnitatea conștiinței morale”³¹.

Pentru a păcăli cenzura, Ileana Mălăncioiu apelează și la parabole de inspirație biblică (în *Cearta cetății* sau în *Arca lui Noe*).

Dictatorul care nu mai vrea să plece e vizat într-o succesiune de paragrafe din acest capitol. Asocierea lui Ceaușescu cu Adolf Hitler, fűrerul de „coșmar”, se datorează, în special, modului în care cei doi dictatori au recurs la un deșanțat cult al personalității. Nicolae Ceaușescu este „criminalul” de pe „strada principală”.

Polemică și contestatară, poezia din ultimele volume ale Ilenei Mălăncioiu are în vedere și un „început al sfărșitului” regimului totalitar, dar poeta nu scapă ușor de obsesia îngropării de viu, în picioare, într-o groapă atotcuprinzătoare, a unui întreg popor.

Subcapitolul *Poezia în defineri memorabile. Un „Cântec” al Ilenei Mălăncioiu – artă poetică exemplară* înregistrează, mai întâi, cűteva formulări lirice sau opinii ce vizează poezia ale unor autori consacrați, precum Mihai Eminescu, George Coșbuc, Octavian Goga, Tudor Arghezi, Vasile Voiculescu, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Mircea Cărtărescu. În continuare, ne-am referit la poemul *Cântec* al Ilenei Mălăncioiu, pe care îl considerăm o *ars poetica*, pentru că autoarea a atribuit poeziei o misiune socială: aceea de a schimba lumea ori măcar de a lupta pentru

²⁹ N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, p. 1067.

³⁰ Ion Pop, op. cit., p. 133.

³¹ Ibidem, 134.

salvarea ei. Vindecarea omenirii cu ajutorul „cuvintelor potrivite” nu mai este posibilă, dar rămâne remarcabilă încercarea poetei de a lupta cu inerția și cu lipsa de atitudine a oamenilor.

Capitolul VII, ultimul, intitulat *Un loc privilegiat cadrul poeziei românești* (cu patru subcapitolele) este deschis de o prezentare a evoluției lirice imprevizibile a poetei, în care am urmărit drumul parcurs de poetă de la debutul acesteia cu *Pasărea tăiată* (1967), și până astăzi. Naturalismului frust, sincerității din „amintirile din copilărie scufundate în apa tulbure și misterioasă a unor credințe folclorice”³², după remarca lui Nicolae Manolescu, din vremea în care poeta scrie veritabile „reportaje de atrocități” (Al. Cistelean), le ia locul, în cele trei volume din care se întregește așa-numitul „roman de dragoste” al poetei (*Către Ieronim* – 1970, *Inima reginei* – 1971, *Crini pentru domnișoara mireasă* – 1973), un erotism maladiv și elegiac, în care moartea face pereche cu viața, într-o desfășurare a „autobiograficului și a scenografiei”³³, precum spune Nicolae Manolescu. Biografia este transferată în scene-ceremonial, cu ajutorul cărora se obține o obiectivare a lirismului. Aflându-se, în lirica erotică, întotdeauna între Eros și Thanatos, aceasta subsumează curente ca romantismul, simbolismul și goticul.

Cu volumul următor, *Ardere de tot* (1976), Ileana Mălăncioiu pătrunde într-un spațiu imaginar mai puțin tenebros, în care elementele livești, în special cele biblice, tind să ia locul celor de origine folclorică.

Peste zona interzisă (1979) este un volum mai livresc decât precedentul și este compus din mai multe parabole, multe dintre ele aproape explicite. Cu toate acestea, autenticitatea nu este afectată. N. Manolescu observă că poeta se identifică cu personaje din Biblie sau din literatură, constatând și „o oarecare rarefiere a substanței lirice”³⁴.

Sora mea de dincolo (1980), carte a limitei biografice, inspirată de o tragedie familială (moartea prematură a uneia dintre surori), este un „jurnal al bolii și al morții”³⁵ (N. Manolescu), în care poeta își regăsește suflul din *ciclul Ieronim*. Majoritatea criticilor au apreciat volumul, dar au existat și voci care nu l-au considerat la înălțimea celorlalte.

Spre deosebire de Angela Marinescu, în poezia căreia, prin gustul pentru morbid se ajunge aproape de paroxism, atrocitățile din imaginarul poetic al Ilenei Mălăncioiu nu ating forme

³² N. Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*, I, *Poezia*, Brașov, AULA, 2001, p. 196.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem, p. 199.

³⁵ Ibidem, p. 200.

paroxiste, căci sunt salvate întotdeauna de ritualic. Poeta își încheie rănile, într-un parnasianism studiat, și acest lucru intensifică tragismul existențial.

Odată cu volumele *Linia vieții* (1982) și *Urcarea muntelui* (1985), poezia Ilenei Mălăncioiu „a coborât în stradă”. Se produce o virare spre politic, în clare tonalități bacoviene. Cele două cărți, dar cu precădere ultima dintre ele, sunt scrise în *cheie anticomunistă, antitotalitară și chiar vizibil anticeaușistă*. Această poezie a protestului i-a adus Ilenei Mălăncioiu destule necazuri cu cenzura, dar și o notorietate aparte în lirica românească.

Oricâte schimbări tematice ori de tonalitate a suferit lirica poetei, unei singure teme i-a rămas fidelă tot timpul poeta: celei thanatice.

Subcapitolul *Influențe mai mult sau mai puțin considerabile. Apropieri și delimitări* inventariază principalele registre lirice în proximitatea cărora poeta a creat o operă totuși foarte originală. La început, Ileana Mălăncioiu s-a apropiat de Ioan Alexandru, Nicolae Labiș și de Adrian Păunescu, dar aceste influențe nu sunt relevante. *Serghei Esenin* a fost liricul pe care l-a îndrăgit, în tinerețea ei, poeta, și acest lucru am încercat să-l ilustrăm în lucrarea noastră.

George Bacovia este poetul preferat al Ilenei Mălăncioiu și este evidentă atmosfera bacoviană din volumele de versuri ale acesteia. Uneori, autoarea *Păsării tăiate* își exprimă în mod direct, în versuri, afinitatea cu marele poet simbolist: „Îmi vine să strig ca Bacovia/ o, vino odată, măreț viitor”. Critica literară a descoperit sursa aerului bacovian din opera poetei. De exemplu, prezența tragicului și a unei apăsări vinovate (Ov. S. Crohmălniceanu), compoziția în degradeu, incluzând fragmente ale trăirii (Cornel Regman), bacovianismul transferat în cadrul țărănesc, aflat sub semnul putrefacției universale (Gh. Grigurcu), articialitatea foarte pronunțată (N. Manolescu), peisajul autumnal putred și ploaia (Dumitru Micu), „bacovianismul anti-bacovian”³⁶ (Al. Cistelean), căci versul Ilenei Mălăncioiu nu e insensibil și nici lipsit de afectivitate.

Sub semnul romantismului eminescian stau primele cărți ale poetei și acest lucru se datorează muzicalității ce se degajă din poemele ei. De fapt, e vorba de o poezie romantic-naturalistă, cu rădăcinile în Blake, Poe, Baudelaire, dar, mai ales, în lirica celui mai mare poet român. Prezența eminescianismului în poezia Ilenei Mălăncioiu a fost remarcată de critici literari importanți, precum Nicolae Manolescu, Eugen Simion, M. Nițescu, Al. Paleologu, Gh. Grigurcu.

Un subcapitol își propune să reveleze valențele stilistice ale operei poetice a Ilenei Mălăncioiu, între care transcrierea în „cheie alegorică” a sentimentelor (Iulian Boldea) e cea mai

³⁶ Al Cistelean, op. cit., p. 198.

importantă. Am evidențiat aici asprimea ce elimină rafinamentul studiat, într-o sintaxă lipsită de artificii, prozaismul indus de false, dar fermecătoare narațiuni („viziuni cu caracter narativ” – Eugen Negrici), pe care nu se ferește să-l afișeze etc.

Daniel Dumitriu remarcă existența a trei etape în evoluția limbajului poetic de la un volum la altul: descriptiv-expresionist, în *Pasărea tăiată*, dependent de oralitate și de aspectul ritualic, în *tripticul erotic* al poetei, pentru ca apoi să revină la descriptivismul inițial, în sens propriu, în *Ardere de tot*. Gravitatea tonului e însă mereu aceeași, în toate volumele poetei, indiferent de tematica poemelor. Poeta creează o lume desprinsă din vis, plină „vedenii poetice”³⁷, cum le numește Eugen Negrici.

Prozodia este simplă, rima e mai mereu semiîncrucișată, potrivindu-se, în catrene, doar finalul versurilor al doilea cu al patrulea. Într-un volum – *Ardere de tot* – nu există majuscule și nici semne de punctuație, ceea ce poate induce, ca și titlul cărții, prin acel *tot*, ideea de uniformizare, de sfârșit sau de superlativ absolut al trăirilor noastre.

Ultima subdiviziune a capitolului final al tezei se referă, pe scurt, la „nelipsitele *inedite*” din volumele antologice ale poetei, între care cel mai cunoscut este poemul *După Învierea lui Lazăr*.

CONCLUZII

Teza de doctorat de față se înscrie în seria studiilor *monografice*, fără pretenție de exhaustivitate, constituind doar un eventual punct de plecare sau un material bibliografic orientativ pentru cercetări ulterioare. În principal, demersul nostru analitic se dorește a fi însă un reper în cunoașterea operei poetice a Ilenei Mălăncioiu, una dintre cele mai valoroase reprezentante ale poeziei feminine românești, în special, și ale literaturii noastre contemporane, în general.

Detaliile biobibliografice, inserarea, în comentariile noastre, a unor importante *opinii critice* referitoare la opera autoarei supuse analizei în această teză de doctorat, *opinii* aparținând majorității criticilor români importanți (sau aparținând unor scriitori români), *structurarea*, în mare parte, *tematică*, nu cronologică, a lucrării și, nu în ultimul rând, includerea în paginile acesteia a unor *intervenții ale poetei*, referitoare la propria ei viață sau operă, la contextul social și politic în care și-a redactat cărțile, sunt *obiective* urmărite în acest studiu. Teza conține și o bogată ilustrare a comentariilor cu *texte reprezentative* din volumele de poezie ale autoarei, în felul acesta, îndemnându-i pe cititorii studiului să parcurgă opera literară în discuție. Intenția noastră a fost să

³⁷ E. Negrici, *Sistematica poeziei*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1998, p. 147.

contribuim la orientarea lecturii acestora spre poezia cu mesaj și de calitate, în general, și a Ilenei Mălăncioiu, în special.

Apreciată fără rezerve sau doar cu mici „amendări”, vizând, în special, obstinția și consecvența cu care poeta s-a cantonat în proximitatea temei thanatice (fapt apreciat însă de comentatori importanți ai operei sale, la loc de cinste situându-se Eugen Negrici), Ileana Mălăncioiu este astăzi o autoare pe care nicio istorie literară nu o poate ignora, ba, mai mult, numele său are rezonanțe puternice în spațiul cultural românesc.

Pe parcursul acestei lucrări am încercat să evidențiem *aspectele esențiale ale liricii* Ilenei Mălăncioiu: sâmburele epic al poemelor; inițierea în tainele existenței sau ale morții, încă din vremea copilăriei trăite într-un cadru rustic lipsit de aerul idilic al altor scriitori; contactul dintre Eros și Thanatos, din care a rezultat un erotism maladiv și elegiac; parabolele explicite, de sorginte folclorică, religioasă ori livrescă; travestirea trăirilor în „cheie alegorică”; chemarea obsesivă a tărâmului de dincolo; portrete lirice ale unor personaje fantastice, care formează uneori perechi stranii; estetizarea unei experiențe familiale; aspectul vădit protestatar al unor poeme antitotalitare etc.

Editate și reeditate în mai multe rânduri, cărțile ei de poezie nu au zăcut niciodată pe rafturile librăriilor, iar azi ele pot fi găsite (aproape) exclusiv în biblioteci. Participarea poetei la numeroase festivaluri internaționale, calitatea de membru corespondent al Academiei Române, importante premii naționale cu care a fost distinsă în mai multe rânduri, amabilitatea cu care a răspuns numeroaselor interviuri, aparițiile sale publice vin să estompeze sau să contrazică chiar imaginea de om care, în general, a refuzat popularitatea, care a lăsat *să vorbească despre sine doar opera* creată cu atâta măiestrie datorită unui talent de excepție. Când a avut ceva de spus, Ileana Mălăncioiu nu s-a ferit să-și afirme cu tărie crezurile. A înfruntat, în destule rânduri, cenzura comunistă, a luptat cu inerția unui popor pe care nu l-a considerat *vegetal*, ca Ana Blandiana, dar a condamnat pasivitatea lui și l-ar fi dorit mai puțin răbdător în suferință.

Deși nu a scris poezie patriotică – nici pentru a câștiga un loc în manualele școlare, nici pentru a lua premii la vreunul dintre multele concursuri organizate pe această temă și (mai ales!) nici pentru a intra în grațiile regimului totalitar – Ileana Mălăncioiu a dovedit întotdeauna că este un *om al cetății*, pe care nu a părăsit-o niciodată; nu și-a părăsit vatra, uneori caldă, alteori rece, în funcție de vremuri și de oameni.

Cuvinte-cheie ale cercetării: Ileana Mălăncioiu, *Pasărea tăiată*, Ieronim, tărâmul de dincolo, literatura protestatară

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

Pasărea tăiată, Prefață de Ștefan Aug. Doinaș, București, Editura Tineretului, 1967; *Către Ieronim*, Versuri, București, Editura Albatros, 1970; *Inima reginei*, București, Editura Eminescu, 1971; *Crini pentru domnișoara mireasă*, București, Editura Cartea Românească, 1973; *Poezii*, București, Editura Cartea Românească, 1973; *Ardere de tot*, Versuri, București, Editura Cartea Românească, 1976; reeditată la Pitești, Editura Paralela 45, 2010, cu o postfață de Daniel Cristea-Enache; *Vina tragică* (tragicii grecii, Shakespeare, Dostoievski, Kafka), București, Editura Cartea Românească, 1978; *Peste zona interzisă*, Versuri, București, Editura Cartea Românească, 1979; ; *Sora mea de dincolo*, București, Editura Cartea Românească, 1980; ediția a II-a, București: Editura Litera, 1992; *Linia vieții*, București, Editura Cartea Românească, 1982; *Peste zona interzisă – À travers la zone interdite*, Ediție bilingvă, Traducere de Annie Benteoiu, Prefață de Eugen Negrici, București, Editura Eminescu, 1984; *Peste zona interzisă – Across the Forbidenn Zone*, Ediție bilingvă, Traducere de Dan Duțescu, Prefață Valeriu Cristea. București, 1985; *Urcarea muntelui*, București, Editura Albatros, 1985; ediția a II-a, necenzurată și adăugită, București, Editura Litera, 1992; *Călătorie spre mine însămi*, București, 1987; *Cronica melancoliei*, București, Editura Enciclopedică, 1998; *Ardere de tot*, Colecția Poeți Români Contemporani, București, Editura Eminescu, 1992; *Poezii*, București, Editura Vitruviu, 1996; *Linia vieții*, Antologie, Cu o prefață de Nicolae Manolescu, Iași, Editura Polirom, 1999; *Călătorie spre mine însămi*, Prefață de Nicolae Manolescu, Iași, 2000; *A vorbi întrun pustiu*, Colecția Ego, Iași, Editura Polirom, 2001; *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea- Enache*, Iași, Editura Polirom, 2003; *Sora mea de dincolo – My sister Beyond*, Ediție bilingvă, Traducere Radu Doru Cosmin și Jo Anne Growney. Pitești, 2003; *De anima*, coordonator: Ioan Es. Pop, Pitești, Editura Paralela 45, 2015; *O sută și una de poezii*, Prefață de Valeriu Cristea, București, Editura Academiei Române, 2015.

II. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

A. ENCICLOPEDII, DICȚIONARE, ISTORII LITERARE, TRATATE

- *** *Cu cât cant, atâta sînt. Antologie a liricii populare*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ovidiu Papadima, București, Editura pentru Literatură, 1963.
- *** *Dicționarul general al literaturii române, Literele L-O*, Academia Română, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.
- *** *Dicționarul scriitorilor români*, coordonatori: Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, vol III, M- Q, București, Editura Albatros, 2001.
- *** *Enciclopedia Universală Britannica*, volumul 15, București, Editura Litera, 2010.
- *** *Poezia românească, Antologie de texte comentate și aprecieri critice*, coordonatori: Cezar Boghici, Gabriela Dinu, Florin Șindrilaru, Piești, Editura Paralela 45, 2006.
- Barbu, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent. Poezia română contemporană*, Editura Eminescu, 1975.
- Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești (perspective analitice)*, Brașov, Editura AULA, 2005.
- Bucur, Marin, *Literatura română contemporană*, București, Editura Cartea Românească, 1980.
- Constantin, Ilie, *Scurtă istorie a poeziei române*, vol. I, București, Editura Albatros, 2005.
- Crohmălniceanu Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. II, București, Editura Minerva, 1974.
- Cubleșan, Constantin, *Poezia, mereu poezia*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2016.
- Holban, Ioan, *Literatura română de azi. Poezia. Proza*, Iași, Editura TipoMoldova, 2013.
- Kozma, Noemi, Scoruș, Gabriela, *Literatura română. Repere critice fundamentale*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Pitești, Editura AULA, 2003.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria literaturii române pe înțelesul celor care citesc*, Pitești, Editura Paralela 45, 2014.
- Manolache, Gheorghe, *Regula lui doi (registre duale în dezvoltarea postmodernismului românesc)*, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2004.

- Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum I.O., 2000.
- Piru, Al., *Poezia românească contemporană 1950-1975*, vol. II: *Generația mijlocie, generația tânără*, București, Editura Eminescu, 1975.
- Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, vol. II, București, Fundația Luceafărul, 2001.
- Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. III, 1944-1984, București, Editura Minerva, 1987.
- Ștefănescu, Alex, *Istoria literaturii române contemporane*, București, Editura Fundația Culturală Ideea Europeană, 2005.
- Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană, I- Promoția 70*, București, Editura Eminescu, 1985.

B. LUCRĂRI TEORETICE

- Arnold, Paul, *Cartea mayașă a morților*, Oradea, Editura Antet, 1996.
- Bataille, Georges, *Erotismul*, Traducere din limba franceză de Dan Petrescu, București, Editura Nemira, 2005.
- Beauvoir, Simon de, *Al doilea sex*, vol. II, Traducere de Diana Bolcu, București, Editura Univers.-CEU, 1998.
- Biberi, Ion, *Eseuri*. București, Editura Minerva, 1971.
- Biberi, Ion, *Eros*, București, Editura Albatros, 1974.
- Crupa, Adrian, „The other land”: from the underground abode of dead to „the heaven's gate”, în volumul Conferinței Internaționale *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, ediția a 2-a (*GIDNI 2*), Târgu Mureș, 28-29 mai 2015, „ARHIPELAG XXI” Press, pp. 178-187.
- Ciubotaru, Ion H., *Obiceiuri funerare din Moldova în context național*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014.
- Dorondel, Ștefan, *Moartea și apa*, București, Editura Pleiada, 2004.
- Eliade, Mircea, *Arta de a muri*. Ediție îngrijită, selecție de texte și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Prefață de Petru Ursache, Iași, Editura Moldova, 1993.
- Freud, Sigmund, *Opere, VI. Studii de sexualitate*, București, Editura Trei, 2001.

- Ghinoiu, Ion, *Lumea de aici, lumea de dincolo. Ipostaze românești ale nemiririi*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999.
- Haich, Elisabeth, *Inițierea*, vol. I-II, București, Editura Mix, 2008, <http://ro.scribd.com/doc/77880977/Elisabeth-Haich-INITIEREA-All#scribd> (accesat la data de 21.03. 2014).
- Jankelevitch, Vladimir, *Tratat despre moarte*, Timișoara, Editura Amacord, 2000.
- Ortega Y Gasset, Jose, *Studii despre iubire*, Traducere de Sorin Mărculescu, București: Editura Humanitas, 1995.
- Petraș, Irina, „Ileana Mălăncioiu și riscurile verticalității”, (Ileana Mălăncioiu, *Exerciții de supraviețuire*), APOSTROF, nr.2/2014, <http://www.revista-apostrof.ro/articole.php?id=1263> (accesat la data de 13.12. 2015).
- Petraș, Irina, *Moartea la purtător. Stări și cuvinte*, București, Editura ASE, Colecția Migrene, 2012.
- Petraș, Irina, *Știința morții*, Cluj- Napoca, Editura Dacia, 1995.
- Propp, V.I, *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, București, Editura Univers., 1973.
- Quignard, Pascal, *Sexul și spaima*, Traducere din franceză de Nicolae Iliescu, București, Editura Humanitas, 2006.
- Ursa, Mihaela, *Eroticon. Tratat despre ficțiunea amoroasă*, București, Cartea Românească, 2012.
- Stănculescu, Sebastian, *Ce este și ce nu este inițierea*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2014, <http://sebastianstanculescu.ro/aparitie-editoriala-ce-este-si-ce-nu-este-initierea-sebastian-stanculescu/> (accesat la data de 19.10. 2015).
- Teodorescu, Adriana, „Beneficiile culturale ale morții” (Irina Petraș, *Moartea la purtător. Stări și cuvinte*), *România literară*, nr. 22/2013, http://www.romlit.ro/beneficiile_culturale_ale_mortii (accesat la data de 23.12. 2014).

C. STUDII CRITICE ÎN VOLUME

- Alexiu, Lucian, *Ideografii lirice contemporane*, Timișoara, Editura Facla, 1977.
- Anghel, Petre, *Comunicare transculturală. Influența literaturii sapiențiale asupra literaturii române*, București, Editura Cartea Românească, 2003.
- Bădărău, George, *Neomodernismul românesc*, Iași, Editura Institutul European, 2007.

- Boldea, Iulian, *De la modernism la postmodernism*, Colecția „Studii”, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011.
- Boldea, Iulian, *Poezia neomodernistă*, Brașov, Editura AULA, 2005.
- Boldea, Iulian, *Scriitori români contemporani*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2006.
- Călinescu, Al., *Biblioteci deschise*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
- Cistelean, Al., *Istoria literaturii române în epoca postbelică*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2002.
- Cistelean, Al., *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
- Cistelean Al., *Top-Ten (recenzii rapide)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2000.
- Cistelean, Al., *Al doilea top*, Brașov, Editura AULA, 2004.
- Constantin, Ilie, *Despre poeți*, București, Editura Cartea Românească, 1971.
- Cristea, Dan, *Citind cărțile de azi*, București, Editura Cartea Românească, 2014.
- Cristea, Dan, *Un an de poezie (februarie 1971-februarie 1972)*, București, Editura Cartea Românească, 1974.
- Cristea, Dan, *Autorul și ficțiunile eului*, București, Editura Cartea Românească, 2004.
- Cristea- Enache, Daniel, *Timpuri noi. Secvențe de literatură română*, București, Editura Cartea Românească, 2009.
- Cristea-Enache, Mihail Daniel, *Generația '60: Discursul artistic și discursul critic. Neomodernismul*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția AULA MAGNA, 2013.
- Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, București, Editura Cartea Românească, 1975.
- Cristea, Valeriu, *Fereastra criticului*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
- Doinaș, Ștefan Augustin, *Poeți români*, București, Editura Eminescu, 1999.
- Crohmălniceanu, Ovid S., *Al doilea suflu*, București, Editura Cartea Românească, 1989.
- Crohmălniceanu, Ovid S., *Pâinea noastră cea de toate zilele*, București, Editura Cartea Românească, seria Critică, 1981.
- Felea, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi*, vol. I-II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, vol. I-1977; vol. II-1980.
- Gheorghiușor, Ioan, „Lirica erotică a Ilenei Mălăncioiu”, în volumul *Generația 60 la semicentenarul ei literar: Ion Pop, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu*.

- Coordonare, prefață volum și întocmire ediție: prof. dr. Valeria Bîlț, Târgu-Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2014, pp. 119-123.
- Gheorghîșor, Ioan, „The Erotic Poetry of Ileana Mălăncioiu”, în volumul Conferinței Internaționale *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives. Section: Literature*, ediția I, 29-30 mai 2014, coordonator: Iulian Boldea, Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș, Editura „Arhipelag XXI” Press, pp. 1456-1460.
- Gheorghîșor, Ioan, „Visionary and Bookish in Ileana Malancioiu's Poetry”, în volumul *Comunicare și multiculturalitate* (coord. Iulian Boldea, Cornel Sigmirean), Târgu Mureș, „Petru Maior” University Press, 2015, pp. 269-276.
- Gheorghîșor, Ioan, „A Book of a Biographical Limit: Ileana Malancioiu's *My Sister Beyond*”, în volumul Conferinței Internaționale *European Integration Between Tradition and Modernity (EITM), Section: Romanian Literature*, ediția a 6-a, Târgu Mureș, 22-23 octombrie 2015 (în curs de apariție).
- Gheorghîșor, Ioan, „Ileana Malancioiu, the Poetess who finds Herself aways under the Death's Spell”, în volumul Conferinței Internaționale *Literature, Discourse and Multicultural Dialogue, Section: Literature*, ediția a III-a, 3-4 decembrie 2015, coordonator: Iulian Boldea, Universitatea „Petru Maior”, Târgu-Mureș, Editura „Arhipelag XXI” Press, pp. 1378-1392.
- Gheorghîșor, Ioan, „Ileana Malancioiu: a Lyrical and Unforeseeable Evolution in an Original and Lyrical Approach”, în volumul *Conferinței Internaționale Globalization, Intercultural, Dialogue and National Identity*, Section: Literature, ediția a 3-a, Universitatea „Petru Maior”, Targu Mureș, 19-20 mai 2016 (în curs de apariție).
- Grigurcu, Gheorghe, *Teritoriu liric*, București, Editura Eminescu, 1972.
- Grigurcu, Gheorghe, *Poeți români de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1979.
- Grigurcu, Gheorghe, *Existența poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
- Grigurcu, Gheorghe, *Poezia română contemporană*, II, Iași, Editura revistei „Convorbiri Literare”, 2000.
- Manolescu, Nicolae, *Lecturi infidele*, București, Editura pentru Literatură, 1966.
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, Reșița, Editura Timpul, 1996.
- Manolescu, Nicolae, Prefață la vol. *Linia vieții*, Iași, Editura Polirom, 1999, p. 5-12.

- Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu, I, Poezia*, Braşov, Editura AULA, 2001.
- Martin, Aurel, *Poeţi contemporani, I*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1967.
- Micu, Dumitru, *Limbaje moderne în poezia românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1986.
- Mincu, Marin, *Poezie şi generaţie*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1975.
- Mincu, Marin, *Eseu despre textul poetic*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1986.
- Mincu, Marin, *Poezia română actuală. O antologie comentată*, Constanţa, Editura Pontica, 1998.
- Mincu, Marin, *Experimentalul poetic românesc*, Prefaţă de Ştefan Borbely, Col. Deschideri, Piteşti, Editura Paralela 45, 2006.
- Negoişescu, I., *În cunoştinţă de cauză- texte politice*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990.
- Negoişescu, Ioan, *Scriitori contemporani*, Ediţie îngrijită de Dan Damaschin, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.
- Negrici, Eugen, *Figura spiritului creator, eseuri*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1978.
- Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Bucureşti, Cartea Românească, 1985.
- Negrici, Eugen, *Sistematica poeziei*, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1998.
- Negrici, Eugen, Prefaţă la vol. *Urcarea muntelui* de Ileana Mălăncioiu, Bucureşti, Editura Corint, 2007, p. V-XXIII.
- Niţescu, M., *Poeţi contemporani. Sinteze critice*, Bucureşti, Cartea Românească, 1978.
- Paleologu, Alexandru, *Simţul practic*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1974.
- Papahagi, Marian, *Cumpănă şi semn*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1990.
- Petroveanu, Mihail, *Traietorii lirice*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1974.
- Poantă, Petru, *Modalităţi lirice contemporane*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973.
- Poantă, Petru, *Radiografii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
- Pop, Ion, *Poezia unei generaţii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973.
- Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1985.
- Pop, Ion, *Pagini transparente. Lecturi din poezia contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997.
- Raicu, Lucian, *Critica-formă de viaţă*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1976.
- Raicu, Lucian, *Fragmente de timp*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1984.
- Raicu, Lucian, *Printre contemporani*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1980.
- Raicu, Lucian, *Poezia Ilenei Mălăncioiu*, „Cuvânt înainte” la vol. *Poeme* de Ileana

- Mălăncioiu, București, Editura Albatros, 1980, p. 5-18.
- Regman, Cornel, *Colocvial*, București, Editura Eminescu, 1976.
- Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol IV, București, Editura Minerva, 1990.
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, III, București, Cartea Românească, 1984.
- Simion, Eugen, *Fragmente critice*, III, București, Fundația „Scrisul românesc” & Univers Euciclopedic, 1999.
- Stănescu, C., *Jurnal de lectură*, București, Editura Cartea Românească, 1978.
- Steinhardt, Nicolae, *Critica la persoana întâi*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
- Teușan, Călin, *Eros și reprezentare. Convenții ale poeziei erotice românești*. Prefață de Ion Pop, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.
- Tomuș, Mircea, *Carnet critic*, București, Editura pentru Literatură, 1069.
- Tomuș, Mircea, *Mișcarea literară*, București, Editura Eminescu, 1981.
- Tuchilă, Costin, *Cetățile poeziei, eseuri*, București, Editura Cartea Românească, 1983.

D. STUDII CRITICE ÎN PERIODICE

- Boldea, Iulian, „Efectul de palimpsest”, *România literară*, no. 33, 2004, pp. 14-15.
http://www.romlit.ro/efectul_de_palimpsest (accesat la data de 01.08.2013).
- Boldea, Iulian, „Poezia ca destin”, *Cuvântul liber*, nr. 124, 2013.
- Boldea, Iulian, „Dialog cu Ileana Mălăncioiu”, *Vatra*, nr. 8-9, 2013.
- Cernat, Paul, „Poesia perennis”, *Observator cultural*, 11 martie 2011, <http://www.observatorcultural.ro/articol/poesia-perennis/> (accesat pe 02.02.2016).
- Ciobanu, Gabriela, „Ileana Mălăncioiu- în căutarea abisalului, a absolutului sau a ancestralului”, *Vatra veche*, nr. 11, 2014.
- Coroiu, Constantin, „Ileana Mălăncioiu. Rememorări la aniversare”, *Cultura*, nr. 260/11 februarie 2010, <http://revistacultura.ro/nou/2010/02/ileana-malancioiu-rememorari-la-aniversare> (accesat la data de 15.05.2015).
- Cristea-Enache, Daniel, „Cartea românească: Omul vechi” (recenzie a volumului Ileana Mălăncioiu, *De anima*, coordonator Ioan Es. Pop, Pitești, Editura Paralela 45, 2015), *România literară*, nr.29/2015 http://www.romlit.ro/omul_vechi
- Dimisianu, Gabriel, „Sarcasm și melancolie”, *România literară*, nr. 25/1998, p. 4

- Gheorghisor, Ioan, „Childhood-Time of first Resourceful Experiences in the Poetry of Ileana Malancioiu”, *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 6/2015, pp. 379-384.
- Gheorghisor, Ioan, „Strange Couples in Ileana Malancioiu's Poetry”, *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 7/2015, pp. 960-967.
- Gheorghisor, Ioan, „Ileana Malancioiu's Antitotalitarianism Lyrical Poetry”, *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 8/2016, pp. 840-848.
- Gheorghisor, Ioan, „Ileana Mălăncioiu, primele experiențe inițiatice”, *Vatra veche*, nr. 8/2015, pp. 13-15.
- Goldiș, Alex, „Ileana Mălăncioiu, *Ardere de tot*”, posfață la Daniel Cristea- Enache, Pitești, Editura Paralela 45, 2010, în *Cultura*, nr. 3/2011, <http://revistacultura.ro/nou/2011/03/clubul-poetilor-premiati-4/> (accesat la data de 20.02.2014).
- Grigurcu, Gheorghe, „Poezia Ilenei Mălăncioiu”, *România Literară*, http://www.romlit.ro/poezia_ilenei_mincioiu?makePrintable=1 (accesat la data de 20.09.2014).
- Holban, Ioan, „O lume cu păpuși din cenușă de morți”, [http://convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBAN feb11.htm](http://convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBAN%20feb11.htm) (accesat la data de 27.04.2014).
- Lazăr, Simona, „Ileana Mălăncioiu și metafora *păsării tăiate*”, 2011, <http://jurnalul.ro/print-576805.html> (accesat la data de 27. 07. 2014).
- Popescu, Adrian, „O Antigonă contemporană”, *Steaua*, nr.11-12, 1997, p. 37.
- Regman, Cornel, „Poezie în doi timpi”, *Viața românească*, nr. 2, 1983, pp. 70-77.
- Ștefănescu, Alex, „La o nouă lectură: Ileana Mălăncioiu”, *România literară*, nr. 3, 2000, pp. 12-13.
- Tronaru, Doinel, „Urcarea muntelui”, *România liberă*, 06.01.2007, <http://www.romanalibera.ro/aldine/history/urcarea-muntelui--82922> (accesat la data de 17.01.2014).
- Vodă, Eugenia, „Interviu cu Ileana Mălăncioiu”, Emisiunea *Profesioniștii*, TVR 1, <http://www.eugeniavoda.ro/ro/emisiuni/litere-si-filosofie/ileana-malancioiu> (accesat la data de 24.10. 2015)